

jeugdhuis te overnachten, dus ook meerdaagse activiteiten behoren tot de mogelijkheden.

INLICHTINGEN ZIJN VERKRIJGBAAR BIJ:

- Stichting IKL, tel. 0475-331200 (dhr. Kluskens).
- Het Consulentenschap voor Natuur en

Milieueducatie Limburg (IVN), tel. 0475-319928 (mevr. Straver)

- Staatsbosbeheer, tel. 0475-534400 (dhr. Hendriks)

AANMELDEN:

Groepen die belangstelling hebben om een actieve bijdrage te leveren aan het behoud en de ontwikkeling van de natuur in het Natio-

naal Park de Meinweg, kunnen contact opnemen met werkschuur De Kievit van Staatsbosbeheer (Hooibaan 1, 6063 NS Vlodrop), 's morgens tussen 8 en 10 uur telefonisch bereikbaar onder het nummer 0475-534400.

Ger Hendriks, Staatsbosbeheer
Marjan Straver, Consulentenschap
Natuur en Milieueducatie Limburg (IVN)

BOEKBESPREKINGEN

BROEDVOGELATLAS VAN LIMBURG

GABRIËLS, J., J. STEVENS & P. VAN SANDEN, 1994. Uitgever Provincie Limburg, Culturele aangelegenheden. Uitgave van LIKONA, Hasselt. 366 blz., geïllustreerd, prijs f 82,50. ISBN 90-6685-140-6.

Dat de Belgische Provincie Limburg vogels welgezind is, bewijst dit omvangrijke werk van de vogelwerkgroep van LIKONA. Tien jaar geleden verscheen reeds een Limburgse broedvogelatlas. Het werd dus tijd voor een opvolger.

Al na een paar bladzijden nieuwsgierig bladeren wordt het oog aangenaam getroffen door de tegenwoordig uiterst zeldzame verschijning van de Grauwe klauwier. Wat ben je snel geneigd te doen, als je deze prachtige vogel met zijn zorro-masker ziet: juist ja, opzoeken om te kijken hoe het met deze soort in Belgisch Limburg gaat. Wat vind ik dan? In een oogopslag weet ik wat er besproken gaat worden door de vetgedrukte kopjes boven de paragrafen. Van iedere soort worden het biotoop, de verspreiding, trend in Limburg, trends buiten Limburg en een broedspecificering benadrukt. Door twee kaartjes kun je de vroegere situatie vergelijken met de huidige. Uit oogpunt van overzichtelijkheid kon men natuurlijk geen toponiemen afdrukken, doch ook al beschikt men over een gedegen kennis van de ligging van steden en dorpen, het is noodzakelijk dat een atlas gehanteerd wordt. Verder zorgen enige statistieken (staafdiagrammen) ervoor dat je meteen ingewijd wordt hoe het met de broedgevallen van de soort staat. Laten we even terugkeren naar onze zomergast. Triest genoeg blijkt al snel dat het ook bij onze burenslecht met hem gesteld is. Ook in Wallonië gaat het bergafwaarts; deze tendens zet zich zelfs in heel West-Europa voort. Erg handig is het "blokje" literatuur onderaan, waarbij verwezen wordt naar de artikelen die betrekking hebben op de besproken soort. Maar er is meer.

Naast dit hoofdbestanddeel, de soortbesprekingen, is er nog een hoofdstuk over broedvogels en ecotopen. Merkwaardig genoeg wordt dit laatste begrip niet uitgelegd. Er wordt blijkbaar verondersteld dat het gros het verschil tussen eco- en biotopen kent. In dit hoofdstuk worden de soorten met hun ecotoop vermeld en ook wordt bij de verschillende categorieën van deze eenheid langer stilgestaan, waarbij de onderscheiden kensoorten

en zeldzame kensoorten uit hun blauwe blokjes opspringen. Dan wordt er nog een overzicht gepresenteerd van de ontwikkeling van de ecotopen in Limburg en expliciteert men de methodiek die bij de inventarisatie gebruikt is. Na de soortbeschrijvingen volgt nog een globale analyse van het broedvogelbestand. De uiteenlopende diagrammen, kaartjes en lijst maken de veranderingen aanschouwelijk. Verder is nog een hoofdstukje gewijd aan het vogelbeschermingsbeleid in Limburg. Op sommige plaatsen in het boek verluchtigen schitterende kleurenfoto's en enkele tekeningen van bijzondere soorten de tekst, die prima door iedereen te volgen is.

Dit zeer waardevolle werk wijst niet alleen op de noodzaak van het bestaan van vogelwerkgroepen in het algemeen, maar in het bijzonder op grensoverschrijdende samenwerking tussen natuurorganisaties. Overbodig te zeggen dat dit absoluut verplichte kost is voor de inventariserende vogelaar, doch zeker ook zijn weg moet vinden naar de minder fanatieke natuurliefhebber en belangstellende leek, ondanks de pittige prijs.

R. Steverink

GIDS VOOR DE TERREINEN VAN HET GELDERSCH LANDSCHAP

DANSEN, K. & T. ROOZEN, 1994. Uitgave van Schuyt & Co, Haarlem i.s.m. Stichting Het Geldersch landschap. 271 pp., vele kleurenfoto's, 85 topografische kaarten in kleur. ISBN 90-6097-381-X. Prijs f 29,50.

Hoewel dit boek in feite niets anders is dan een handboek voor de terreinen van de zusterorganisatie van het Limburgs Landschap in Gelderland is het werk dermate fraai uitgevoerd dat het de moeite waard is om er in deze rubriek even bij stil te staan.

Voor de in veldonderzoek geïnteresseerde natuurliefhebber is het in de eerste plaats natuurlijk uitermate prettig dat elk terrein op een goed leesbare, gekleurde uitsnede van de topografische kaart 1:25.000 - met kilometerblokken - is weergegeven. De beschrijvingen per terrein zijn vrij uitgebreid. Gemiddeld nemen ze ca. 3 blz. in beslag. Daardoor was er ruimte om niet alleen iets over de natuurwaarden te vertellen maar ook over de geschiedenis van het gebied en het tot heden gevoerde be-

heer. Bovendien - en dat lijkt mij een unicum - wordt er vermeld wat de belangrijkste recent toegepaste resp. in de komende tijd nog uit te voeren beheersmaatregelen zijn. Hiermee wordt aan de vele donateurs op beknopte maar zeer toegankelijke wijze verantwoording afgelegd over de inzet van de ter beschikking gestelde financiën. Een vorm van verantwoording afleggen waar niet alleen zusterorganisaties maar ook vele overheidsorganisaties een voorbeeld aan kunnen nemen.

De vele - zij het vrij kleine - kleurenfoto's, bijvoorbeeld van een "wild zwijn opgeschrikt uit dagdromerij in de bochtige sme" zoals het onderschrift de inderdaad verbaasd uitziende kop interpreteert, maken het boek tot een lust voor het oog. Daar elke terreinbeschrijving ook aangeeft in hoeverre het gebied per fiets of te voet toegankelijk is, is het boek ook in praktisch opzicht zeer bruikbaar. Kortom: zeer aanbevolen voor al diegenen die geïnteresseerd zijn in de natuur in Gelderland.

Torben Mulder

BROEDVOGELS IN DE KOP VAN LIMBURG

NOORDEN, B. VAN, 1995. Rapport van de Provincie Limburg in de reeks "Avifaunakartering Limburg". Deelgebied IV, 1993. 97 blz. Te bestellen bij de Bibliotheek van de Provincie Limburg, Postbus 5700, 6202 MA Maastricht. Prijs f 7,00, exclusief verzendkosten.

Met de publicatie van de resultaten van de broedvogelinventarisatie van - wat de schrijver noemt - "de Kop van Limburg", zit na vier telseizoenen de helft van het werk er op! In feite zijn de karteerders nu al een eind verder, want de inventarisatie van Deelgebied IV vond al in 1993 plaats. Het rapport is op dezelfde manier opgezet als het voorafgaande, waarin de broedvogels van Midden-Limburg worden behandeld. Na de samenvatting, de inleiding en een beschrijving van het onderzochte gebied, volgen een tabellarisch overzicht van de kwalitatief in de Kop van Limburg onderzochte soorten en een tabel, waarin alle vastgestelde broedvogels van de vier tot dusver onderzochte gebieden zijn opgenomen. Na een hoofdstuk, waarin de ornithologische waardering van de vijf onderscheiden ecologische landschapsoortgroe-

pen wordt weergegeven, besluit het rapport met een beschrijving van de vogelkundig waardevolle gebieden per gemeente.

Deelgebied IV beslaat de smalle strook Limburg ten noorden van Venlo en ingeklemd tussen de Maas en Duitse grens. Het is het kleinste, maar tevens het dunstbevolkte en het bosrijkste van de tot nu toe onderzochte gebieden. Vanaf Lomm tot aan Mook treft men in de Kop van Limburg, ten oosten van de Rijksweg, één groot bos- en natuurgebied aan, dat alleen bij Gennep wordt onderbroken door het dal van de Niers. Belangrijke natuurgebieden zijn de Ravenvennen en Kasteelsbossen te Arcen, de Hamert, Bergerheide en de St. Jansberg. In het buitengebied van Deelgebied IV troffen de karteerders 119 broedvogelsoorten aan en meer dan 17.000 territoria. Daarmee werd hier de hoogste vogeldichtheid per hectare vastgesteld van de tot dusver onderzochte deelgebieden.

Het rapport geeft een helder en vaak onvermoed inzicht in de vogelstand van dit deel van onze provincie. In 1993 bereikten 19 soorten hier de hoogste aantallen sinds het begin van de kartering. Daarbij waren 11 bossoorten. Zo telden de karteerders 602 territoria van de Gekraagde Roodstaart, 219 van de Bonte Vliegenvanger en 271 van de Boomklever, hetgeen neerkomt op 40%, respectievelijk 47% en 58% van de totale populaties van deze soorten in Noord- en Midden-Limburg. Het belang van de bossen - vooral van de loofbossen - van de Kop van Limburg voor deze vogels is hiermee duidelijk aangetoond.

Deelgebied IV had nog meer verrassingen in petto. Voor de eerste keer werden tijdens het karteren territoria van de Grauwe Klauwier gevonden! Weliswaar maar twee, maar hoop doet leven! En wat te denken van de maar liefst 54 paren Nachtzwaluwen, die het gebied voor deze soort zelfs nationaal van belang doen zijn?

Als ik ongeveer veertig jaren terugga in de tijd en de vogelstand van toen vergelijk met die van nu, dan krijg ik niet zo'n somber gevoel als bij het lezen van de drie voorafgaande inventarisatierapporten het geval was. Natuurlijk is er het een en ander veranderd. De twee paren Grauwe Klauwieren zijn nog maar een fractie van de aantallen, die destijds tussen Venlo en Bergen huisden. De Korhoenen van de Hamert en de Bergerheide zijn verdwenen evenals de Draaihals, die toen trouwens ook al zeldzaam was, maar toch zo nu en dan broedend werd aangetroffen. Ook sterk teruggegaan zijn de aantallen Tapuiten en Roodborsttapuiten. Deze laatstgenoemde soort was vroeger algemeen langs land- en veldwegen. Toegenomen zijn Sperwer, Havik en natuurlijk de Bonte Vliegenvanger. Van laatstgenoemde, die begin zestiger jaren voor het eerst broedend in Limburg werd aangetroffen, broedden 219 paren in de Kop van Limburg. Dat is bijna de helft van het totaal aantal territoria in Noord- en Midden-Limburg!

Het redelijk gunstige beeld van de vogelstand in Deelgebied IV hangt natuurlijk samen met de toestand van de natuur in dit gebied, die minder is verslechterd dan in de andere deelgebieden het geval is geweest. Bovendien hebben de enkele beperkte ingrepen in het landschap de biotoopdiversiteit alleen maar vergroot. Deze conclusie moet ook een signaal zijn voor de politici en beleidsmakers,

voor wie dit rapport in de eerste plaats is bedoeld. Laat tenminste dit deel van de provincie over aan de natuur en hou in godsnaam op met steeds meer natuurgebieden te misbruiken voor verblijfsrecreatie!

Al met al is de "Broedvogels in de Kop van Limburg" een helder en overzichtelijk rapport, dat veel informatie geeft over de vogelstand van het deelgebied en dat ik met plezier heb gelezen. Toch blijf ik het jammer vinden, dat de verspreiding van maar enkele broedvogels met behulp van een kaartje is weergegeven.

Paul Spreuwenberg

SCHELLEN EN ANDERE ZEEDIJEREN; ZOEKEN, VERZAMELEN EN BENOEMEN

MIEKE TILBURG & HANS ADEMA, 1994. Schuyt & Co. Haarlem. 40 pp., tekeningen, register. Prijs: f 24,50.

De eerste regel van dit boek zet meteen de toon: "Op het strand hoef je je nooit te vervelen". Dit boekje is duidelijk geschreven voor kinderen. Of liever: om door kinderen begrepen te kunnen worden. Maar volwassenen kunnen er ook heel goed mee uit de voeten. Het is een heel bijzonder boek: goede teksten in duidelijke spreektaal, niet kinderachtig, vol aansprekbare en herkenbare wetenswaardigheden en zelfs wel spannend. Die combinatie van eigenschappen kom je in de populaire natuurgidsen niet vaak tegen. In 14 korte hoofdstukjes passeert de hele kust de revue, vanaf "het pad naar het strand" tot "een verzameling aanleggen". En daar tussen in komen eb- en vloedlijn, de bouw van schelpen, fossiele schelpen, visen, kwallen enz. aan de orde. Bij de keuze heeft de "vindbaarheid" heel duidelijk een rol gespeeld en dat maakt het boekje juist zo aardig. Bovendien is het boek uitstekend en fantasievol geïllustreerd. Zelfs als je geen zee "bij de hand hebt" nodigen de illustraties uit om het boek te lezen. Echt een bijzonder boek. Het is in recensies wat ongebruikelijk maar ik zou de uitgeverij hier toch willen vragen dit boekje het eerste van een serie te laten zijn.

Douwe Th. de Graaf

ZADEN EN VRUCHTEN

PFEIFFER, J.W.G., 1994. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Wetenschappelijke Mededeling nr. 211.

Het boekje hield voor mij twee verrassingen in. De eerste verrassing was er meteen bij het openslaan en kwam door de layout: deze combinatie van lettertype en regelafstand leest helemaal niet aangenaam. Tweede verrassing: het is geen tabel; dit is op zich ook niet nodig, maar zou misschien wel nuttig zijn.

Eerst komt een inleiding die eigenlijk beter als samenvatting kan dienst doen; daarna worden achtereenvolgens de ontwikkelingsstadia van zaadknop tot zaad, de verschillende soorten vruchten, de verspreiding van zaden en vruchten en de ont-

kieming besproken. Het begrip zaadbank wordt uitgelegd en tenslotte is er een apart hoofdstukje gewijd aan het bewaren van zaden. Het boekje eindigt met een vrij uitgebreide reeks vaak merkwaardige foto's van zaden en vruchten. En hier ligt toch een van de ernstiger tekortkomingen van deze uitgave. De teksten geven correcte informatie en de foto's zijn goed, maar op geen enkel punt wordt er een verband gelegd tussen beide onderdelen. Hierdoor komt de tekst droger over dan nodig en maakt de reeks foto's een heterocliete indruk. Een combinatie van de twee zou het geheel veel aantrekkelijker maken.

Verder stel ik me ook de vraag voor welke gebruikersgroep deze WM bedoeld is. De tekst geeft niet meer informatie dan men in eender welk goed algemeen boek over plantkunde kan vinden, zodat een ter zake geschoold persoon niets bijleert. Anderzijds is de tekst dan weer te moeilijk voor een beginnend liefhebber (de termen haploïd/diploïd worden bijvoorbeeld niet uitgelegd). Ook het verschil in niveau tussen de naïeve tekeningetjes op p. 10 en de foto's (die overigens wel enige bijkomende uitleg zouden kunnen gebruiken) op p. 11, illustreert het eerder onbestemde karakter van deze Mededeling.

Goed voor iedereen die informatie over zaden en vruchten in een handzaam boekje bijeen wil hebben, maar verder niet echt een aanrader.

Martine Lejeune

VOGELDETERMINATIE

HARRIS, A., L. TUCKER & K. VINICOMBE, 1995. Vogeldeterminatie, handboek voor het identificeren van vogels. Thieme. 224 pagina's tekst met vele illustraties in kleur. De prijs in de boekhandel is f 58,- en het ISBN-nr 90-5210-079-9.

Deze gids vormt de Nederlandse vertaling en bewerking (door A.B. van den Berg) van een oorspronkelijk Engelse uitgave met de titel "The Macmillan field guide to bird identification", die in 1989 verscheen.

Het land van oorsprong wordt in deze boekbespreking niet zomaar vermeld: de buitensport van het vogels-kijken, "bird watching", is met name in Engeland ontstaan en telt momenteel duizenden beoefenaars. Als er dus in Engeland een nieuwe vogelgids op de markt verschijnt, dan moet dat wel iets bijzonders zijn. En dat is deze gids inderdaad. En dat is echt niet alleen vanwege de schitterende illustraties (van Laurel Tucker), want prachtig geïllustreerde vogelgidsen zijn er volop. Het is meer de mate van specialisatie in het determineren van vogels dat dit boek zo bijzonder maakt. Zeer gedetailleerd wordt ingegaan op de vaak moeilijk in het veld zichtbare verschillen tussen juveniele en adulte exemplaren van één soort, mannelijke of vrouwelijke dieren, in hun respectievelijk winter- of zomerkleed. Uiteraard worden niet alle in Europa voorkomende soorten zo uitvoerig besproken: het gaat juist om de moeilijkste groepen zoals meeuwen, sterns, piepers en al die andere groepen die zelfs door specialisten in die sympathieke buitenactiviteit als "moeilijk" ervaren worden. In dit probleem voorziet deze gids op een voortref-

felijke wijze en het zal duidelijk zijn dat voor eenieder die het stadium van amateur vogeltjeskijker voorbij wil streven, deze gids mee het veld in moet.

H. Hillegers

MERGELLAND. GRENZELOOS WANDELEN EN FIETSEN

HEUBERGER, H. & PH. SCHOONBROODT, 1995. Gezamenlijk grensoverschrijdend initiatief van de gemeenten Riemst, Eijsden, Maastricht, Margraten, Bassenge en Visé. ISBN 90-802472-1-9. Kostprijs f 15,- of 295 BEF, bij de VVV's van de deelnemende gemeenten.

Dit aantrekkelijk uitgevoerde, handzame boekje met een titel die niet enkel grensbewoners aanspreekt, neemt de geïnteresseerde wandelaar en fietser mee op verkenningstochten door het hele Mergelland. In totaal worden 8 wandel- en 6 fietsroutes beschreven binnen een gebied waarvan Meerssen, Vaals, Limbourn en Tongeren zowat de hoekpunten vormen. De wandeltochten variëren van 7 tot 23 km, de fietstochten gaan van 29 tot 60 km. Het boekje begint met een algemene inleiding waarin achtereenvolgens de euregio, natuur en landschap, de ontstaansgeschiedenis en de betekenis van mergel aan bod komen.

Daarna worden achtereenvolgens de wandel- en fietsroutes beschreven. Iedere beschrijving begint met een vogelvlucht-omschrijving van de route, gevolgd door een korte karakteristiek van het te doorkruisen gebied. Op de volgende pagina staat telkens een overzichtskaartje, waaraan de verdere beschrijving zowat is opgehangen. De instructies voor de te volgen weg zijn duidelijk en de overige tekst die uitleg en duiding geeft bij de verschillende bezienswaardigheden is prettig leesbaar en helder.

In het midden van het boekje, tussen de wandel- en fietsroutes in, bevindt zich een aantal anders gekleurde bladzijden (handig om terug te vinden) waar algemene toeristische informatie te vinden is

over de verschillende deelnemende gemeenten. Ook op twee andere plaatsen is de tekst onderbroken door een aantal gekleurde pagina's, waar dan foto's van typische plekje en hoekjes afgebeeld staan. Afgezien van het feit dat ze het uitzicht van het boekje aantrekkelijker maken en daarmee z'n verkoopbaarheid misschien wat groter, dragen ze eigenlijk niets bij. Dat komt door het nogal gratuite karakter van zowel de kiekjes als de bijschriften, maar vooral ook door het ontbreken van enige terugkoppeling met de tekst. Dat ontbreken van terugkoppeling komt ook nog op enkele andere plaatsen tot uiting. Fietsroute 6 bv. loopt over zeker twee km raketings langs het natuurpark Eijsder Beemden, zonder dat hier in de tekst over gerept wordt. Dat ik dit spijtig vind hoeft niemand te verbazen, vooral omdat het hier toch om een vrij toegankelijk terrein gaat, waar fietsers profijt van zouden kunnen hebben. Nochtans worden "De Eijsder Beemden" wel vermeld in de toeristische informatie over de gemeente Eijsden. Hetzelfde geldt voor de Frayère du Petit Gravier, eveneens een vrij toegankelijk natuurgebied(je), waarvan geen gewag gemaakt wordt bij de beschrijving van fietsroute 1 die vlak langs de ingang passeert. Bij de toeristische informatie over de gemeente Visé wordt het gebied ook niet in de tekst vermeld, maar verschijnt er wel ineens een foto van, overigens met een storende (tik?)fout. Dit zijn spijtige zaken die door een betere afstemming bij de eindredactie gemakkelijk vermeden kunnen worden. De hier genoemde schoonheidsfoutjes doen echter weinig af van de waarde van deze leuke gids, die in elk geval het aanschaffen waard is.

O ja, achterin het boekje steekt een mooi overzichtskaartje van de verschillende beschreven routes. Bij mijn exemplaar was na één keer gebruiken het bandje waarmee het kaartje aan de achterflap vastzat, los. En omdat dergelijke voorwerpen, zeker als ze uitgevoerd zijn in mooi glanzend papier, de perverse neiging vertonen om te glijden, heb ik nu een exemplaar zonder overzichtskaartje. U bent verwittigd.

Martine Lejeune

KRUIDEN, ZELF KWEKEN, ZOEKEN EN GEBRUIKEN

ROGER PHILLIPS & NICKY FOY, 1995. Uitgave Het Spectrum, Utrecht. ISBN 90 274 4460 9. Prijs: f 59,90 te verkrijgen bij de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever.

Het boek met de bovenstaande titel vormt het tiende deel uit de inmiddels zeer bekende serie "Spectrum Natuurgidsen". De hele serie wordt gekarakteriseerd door het overvloedig gebruik van kleurenfoto's die de plant of het dier waar het om gaat, in één oogopslag karakteriseren. De teksten zijn minimaal. Het is een formule die de fotograafschrijver Roger Phillips bepaald geen windeieren heeft gelegd; zijn cliënteel bestaat uit mensen die heel snel visueel soortenkennis willen opbouwen. Niet moeilijk gaan determineren met tabellen en zo. Even het gezochte exemplaar vergelijken met een goede kleurenfoto. Inderdaad, dat lukt heel vaak, maar ook wel eens niet.

De fotogidsen zijn dan ook verre van compleet want, omdat alle uitgaven van oorsprong voor Engeland bedoeld zijn en nu ook in andere Europese talen zijn gedrukt, kunnen bepaalde soorten die wel in Nederland voorkomen niet in de Nederlandstalige uitgave worden aangetroffen. Anderzijds worden er in de Nederlandstalige uitgave soorten besproken die wel in Engeland, maar niet in Nederland voorkomen. Soms is de afbeelding van een soort absoluut niet karakteristiek (bijvoorbeeld Geelhartje op p. 118), de kleur van de bloem op de foto afwijkend van normaal (geldt voor de Korenbloem op p. 151) en zijn er zelfs onjuistheden. Het exemplaar Valkruid op p. 129 lijkt mij tot een geheel andere soort te behoren, maar een plant op een foto laat zich niet "echt" determineren....

Ondanks deze onvermijdelijke onzorgvuldigheden heeft de serie natuurgidsen een aantal aantrekkelijke aspecten: een snelle, visuele oriëntatie in een bepaalde soortengroep voor een relatief lage prijs.

H. Hillegers

RECENT VERSCHENEN

LAMERS, L.P.M., 1995. **Hydrologie, vegetatie en beheer van het Pikmeeuwenwater (De Hamert)**. Kath. Universiteit Nijmegen, Vakgroep Oecologie (Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen) i.o.v. NBLF en het Limburgs Landschap.

Onderdelen van het onderzoek waren o.a. het meten van waterstand en -kwaliteit en het vastleggen van vegetatie-ontwikkelingen in combinatie met beheerproeven.

De dertig jaar geleden door veenmossen gedomineerde bultvegetaties worden nu gedomineerd door Struikheide, Dophei en Pijpestrooite. Momenteel is geen sprake van verdroging in het gebied. Nivellering van de vegetatie is waarschijnlijk ver-

oorzaakt door vergrassing en verbossing a.g.v. hoge atmosferische depositie. Van de beheeropaties uitvenen, maaien en plaggen lijkt uitvenen voorlopig de beste maatregel.

ZOOGDIER jrg. 6 no. 4 (1995), jrg. 7 no. 1 (1996). Abonnement f 25,-, losse nummers f 8,- (VZZ, 030-2544642).

In het decembernr. van 1995 is een artikel opgenomen met de titel 'Auto-marters, nu ook in Nederland!' (S. Broekhuizen, G. Müskens). Het eerste geval van door een Steenmarter kapotgebeten autokabel vond in 1993 plaats in Vaals. In 1994 was er autoschade in Heerlen, in 1995 in Maastricht. Na

Zwitserland, Duitsland, Oostenrijk en Hongarije is blijkbaar Limburg aan de beurt. Het artikel gaat verder in op de beweegredenen van de marters en het voorkomen van schade.

In het eerste nummer van 1996 beschrijft R. Bitter recente vangsten (meer dan 100 exemplaren) van de Grote bosmuis in Zuid-Limburg, aangevuld met gegevens van de Zoogdierenwerkgroep van het NHG. De soort is in meer dan 20 kilometerhokken aangetroffen (o.a. Vijlenerbossen, Eyserbos, Platte Bossen). Is de Grote bosmuis toegenomen of speelt de hogere waarneemintensiteit een grote rol?

Jo van der Coelen